

Ett litet torg i skuggan av gallerian

Vad kan essäistik berätta om samtiden? **Axel Andersson** läser ett försök att förstå den samtida staden.

Staden är en maskin för att skapa metaforer, en maskin som äter upp vad den själv producerar. Varje försök att bortförklara stadens ambivalens mellan det organiska och artificiella faller hårt och smärtsamt mot betong och makadam. Som föregående mening visar, medvetet klumpigt, så går stadens poetik hela tiden mot en konkretion i bildlighet utan att egentligen lösa något på vägen. Och här står vi i en återvändsgränd och hör trafiken och myllret från en obestämd riktning. Kanske är kulturen bättre på att "förstå" naturen än staden. I staden kan vi i alla fall låta oss försvinna. På ett litet torg i skuggan av gallerian är vi okända för oss själva. Samtidigt som tanken att staden är ett omedvetande i psykoanalytisk mening sväljer den dock, igen, glupskt påståendet. Det finns alldeles för mycket där som inte är symboler.

Eftersom **Håkan Forsells** utmärkta bok om staden är just en bok och inte en stad lockar den till metaforisk revansch. Bebodda platser är som en bortglömd allmänning eller ett offentligt rum, som andas lika mycket intimitet som övergivenhet, likt den telefonkiosk vars öde en av texterna beskriver. Även det mest privata har ett förhållande till detta "allmänna". Med karaktäristisk lakonisk empati skriver Forsell om när han städar ut det åtta kvadratmeter lilla rummet på Sabbatsbergs sjukhus i Stockholm där hans mormor spenderade sin sista tid i livet. Han får med det samlade bohaget i en plastpåse. I en annan tid hade mormodern varit ett fattighjon, men hon levde i ett politiskt system där man kunde ha ett rikt liv och samtidigt vara i princip egendomslös. Stadsplanering, bostadspolitik och välfärdssamhället skapade något "unikt i historien", som nu håller på att förstöras.

I andra stycken rör sig Forsell från det mest filosofiskt abstrakta eller urbanvetenskapligt precisa till kärnan, som utgörs av de levnadsvillkor staden kan erbjuda kollektivet. Bebodda platser är ett projekt som vuxit ur urbanhistorikern Forsells blogg "Arbetsbok" och kan ses som ett experiment i mediala, till och med digitala, allmänningar. Men denna mediekontext är egentligen inte speciellt intressant. I vissa fall är hans texter, som avhandlar staden genom så olika ämnen som kinesiska spökstäder, sociologiskt wallraffande och film, alltför kåserande korta snarare än poetisk täta. Detta inflytande av en förtunnad journa-

lism är som tur är inte ofta förekommande. Överlag lyckas Forsell så väl med att anta intelligens hos sina läsare att man nästan blir chockad. Det är något som talar tillbaka till oss i det bortglömda offentliga rummet och det handlar inte om skrikande bokstäver på fula reklamskyltar. Det känns länge sedan sådana konversationer tog plats. Och nog är det ett ämne värt att tala om. Vad är det som egentligen händer med staden och med dess invånare i ett historiskt skede där det offentliga nedrustas och finanskapitalismens socialdarwinistiska fantasi fått både spelrum och frispel?

Ett av de mest fascinerande styckena i boken handlar om Dubai, en stad på 1,4 miljoner invånare som inte saknar något... förutom ett avloppssystem. På några rader il-

lustrerar Forsell hur prioriteringarna i den klassiska stadsplaneringen har stuvats om. Den traditionella synen att vatten och avlopp är grundstenar i stadens infrastruktur äger uppenbarligen inte giltighet längre. I den nyliberala stadens satsar finanska-

Kanske är kulturen bättre på att "förstå" naturen än staden. I staden kan vi i alla fall låta oss försvinna.

pitalismen på det som snabbt kan omsättas i pengar och det offentliga får allt mindre resurser. Det går att skratta åt Dubai, men, som Forsell påpekar, äldre städers grundläggande infrastrukturer vittrar sönder och få inom urbana studier verkar tänka på stadens roll.

Exemplet med avföringen i Dubai som liksom Batailles överflöd vägrar att försvinna är förstås symptomatiskt. Frågan som Forsell ställer mellan raderna är vilken typ av stad, om det ens är en stad, som kan existera utan det offentliga. Även den gentrifierade innerstadskärnan står inför det paradoxala hotet att den lyckats gentrifiera bort allt som inspirerade dess egen impuls. Historien upprepar sig aldrig, vi kommer inte komma tillbaka till det fattighjonssamhälle som hans mormor "kände till och inte hade något till övers för". Framtiden kan komma att bli bra mycket värre om finanskapitalismen får diktera villkoren. De kommer inte ens mötas av en arbetarklass som fann identifikation i sina livsvillkor genom det offentliga rummet.

I en diskussion om den brasilianska filmen *Linha de Passe* kommer Forsell till slut till en kort diskussion om vad det

offentliga rummet, eller platsen, är. Dess syfte är att "förankra och formalisera människors tillhörighet och livsutrymme". Motsatsen, expanderandet av de privata rummen "kväser stadens och invånarnas möjlighet till självständighet och en friare individuell tillvaro". Det är således inte det privata rummet som utgör individens grogrund, utan det offentliga. Friheten ligger inte endast i att äga för egen vinning, utan att äga tillsammans. Det är omedelbart möjligt att se att detta argument passar lika väl för trasproletariatet som för de superrika. Kulturens rationalitet uttrycks bokstavligen i allmänningen. Allt annat är mörkerläror. Om det fanns en urban upplysning som sträckte sig längre än gatubelysning skulle den bestå av detta.

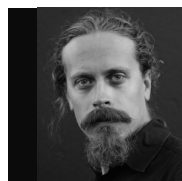
Det finns ingen landsbygd som är så avlägsen, inte ens

Kulturens rationalitet uttrycks bokstavligen i allmänningen. Allt annat är mörkerläror.

Thoreaus Walden, att vi slipper tänka på stadens framtid. Det finns heller ingen miljö som är lika värd att värna. Forsell rör sig från Baltimore till Stockholm, Berlin, Greifswald, Dubai och tillbaka till Baltimore igen, från småstad till storstad, och vänder och vrider på vad staden har varit, är, och håller på att bli. Han är den där människan du mot förmodan påbörjar en konversation med på en parkbänk, en konversation som rör sig ledigt och avslappnat genom även de svåraste ämnena till bådass förvåning. Forsells bok väcker också frågan om hur akademiker skriver för "allmänheten" i det offentliga textuella rummet. Han är fri från både förenklingar och pretentioner i en ovanlig blandning. Trots att han skriver om staden och att texterna är korta så slipper vi den floskeltyngda flanören som så överbefolkat urbanessäistiken på det svenska språket. Sällan har urbanhistoria känts så angeläget, så spännande och skrämmande på samma gång. Om *Bebodda platser* är ett offentligt rum så finns det fortfarande ett litet hopp för att stadens privatisering kan bekämpas. Exklusivitet är liktydigt med frihet endast om det inte finns andra människor.

Håkan Forsell.

Bebodda platser: studier av vår urbana samtidshistoria.
Arkitektur text, 2013.

Axel Andersson är frilansjournalist.